

รายงานสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจ การแรงงานระหว่างประเทศ และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ

ไตรมาสที่ 3/2564

บรรณาธิการแถลง

จากรายงานในไตรมาสก่อน ไตรมาสที่ 2/2564 กลุ่มงานฯ ได้นำเสนอรายงานสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศและการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตลาดแรงงานไทยในอนาคตกับสังคมผู้สูงอายุ : ความท้าทายของนโยบายขยายการจ้างงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสถานการณ์แรงงานหญิงข้ามชาติ ในตลาดแรงงาน นั้น

สำหรับไตรมาส 3/2564 ทางกลุ่มงานฯ ขอเสนอรายงานฯ ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่

1) รายงานภาวะเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศในหัวข้อ “ทิศทางอุตสาหกรรมหุ่นยนต์โลก” (Robot industry and Thai workers.) นำเสนอข้อมูลการปรับเปลี่ยนแรงงานในยุคอุตสาหกรรมเทคโนโลยีหุ่นยนต์ (AI) ของไทยในอนาคตเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเชิงนโยบายของภาครัฐในการเตรียมพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยเนื้อหาประกอบด้วย จุดประสงค์หลักของการสร้าง AI หรือ “ปัญญาประดิษฐ์” คืออะไร ทิศทางอุตสาหกรรมหุ่นยนต์โลก สถานการณ์แรงงานและอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ของไทย รวมทั้ง แนวโน้มอนาคตไทยกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์

2) รายงานภาวะการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ โดยในไตรมาสนี้ได้นำเสนอในหัวข้อเรื่อง “สถานการณ์แรงงานหญิงข้ามชาติ ในตลาดแรงงาน” (Circumstances of Woman Migrant Workers in the Labor Market.) จะนำเสนอข้อมูล มุ่งเน้นที่จะศึกษาแรงงานไทยที่ทำงาน ณ ประเทศเกาหลีใต้ ในมุมมองต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ โอกาสและแนวโน้มการทำงานในประเทศเกาหลีใต้ของแรงงานไทย โดยเนื้อหาประกอบด้วย นโยบายการจ้างงาน ของประเทศเกาหลีใต้ ขั้นตอนการคัดเลือกและการจ้างแรงงานต่างชาติ EPS ทั่วไป สถิติแรงงานไทยในเกาหลีใต้ รวมทั้ง ปัญหาของแรงงานไทยในสาธารณรัฐเกาหลี โดยสามารถอ่านรายละเอียดของรายงานทั้งสองหัวข้อได้ในฉบับหรือโดยการสแกน QR Code ตามที่ระบุไว้ด้านล่าง

กองเศรษฐกิจการแรงงาน โดยกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ให้กับผู้อ่านได้ทราบข้อมูลด้านสถานการณ์แรงงาน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจการแรงงานและการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ รวมถึงเป็นเวทีทางวิชาการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นระหว่างคณะผู้จัดทำและผู้อ่าน เพื่อให้เกิดการต่อยอดความคิด ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาและการสร้างสรรค์การผลิตผลงานทางวิชาการต่อไป คณะผู้จัดทำยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงรายงานฯ ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นต่อไป

กองเศรษฐกิจการแรงงาน
กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

<https://qr.go.page.link/Ghaxg>

สารบัญ

	หน้า
บรรณาธิการ	1
บทสรุปผู้บริหาร	3
อุตสาหกรรมหุ่นยนต์กับแรงงานของไทย	
● บทนำ	6
● ทิศทางอุตสาหกรรมหุ่นยนต์โลก	7
● สถานการณ์แรงงานและอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ของไทย	10
● แนวโน้มอนาคตไทยกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์	13
● สรุปและข้อเสนอแนะทิศทางหุ่นยนต์อุตสาหกรรมของประเทศไทย	14
แรงงานไทย ในแดนโสมขาว	
● บทนำ	18
● นโยบายการจ้างงาน ของประเทศเกาหลีใต้	19
● ขั้นตอนการคัดเลือกและการจ้างแรงงานต่างชาติ EPS ทั่วไป	19
● สถิติแรงงานไทยในเกาหลีใต้	21
● ปัญหาของแรงงานไทยในสาธารณรัฐเกาหลี	22
● โอกาสและแนวโน้มของแรงงานไทยในเกาหลีใต้	23
● ข้อเสนอแนะ	23

อุตสาหกรรมหุ่นยนต์กับแรงงานของไทย Robot industry and Thai workers.

จุดประสงค์หลักของการสร้าง AI หรือ ปัญญาประดิษฐ์

เพื่อให้สามารถทำงานแทนมนุษย์ได้
งานที่ทํามนุษย์เคยต้องลำบากลงไปทำเอง หรือเป็นงานที่ซ้ำๆ
หรืองานที่มีแผนที่รัดแน่น ก็จะเป็งานที่เหล่าหุ่นยนต์ (AI)
ถูกผลิตขึ้นมาทำแทนเรา หรือแม้แต่งานที่ต้องวิเคราะห์ข้อมูลมหาศาล
เกินกว่าที่มนุษย์คนหนึ่งจะสามารถทำได้โดยไม่ผิดพลาด

แนวโน้มอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ของไทย ?

รัฐบาลมีมาตรการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และ
ระบบอัตโนมัติในบ้านเราเพิ่มมากขึ้น โดยตั้งเป้าหมายว่า ภายในปี 2569
ไทยจะมีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติที่ผลิตได้เองไม่ต้องนำเข้าชิ้นส่วนใดๆ
จากต่างประเทศ ตลอดจนขยายไปสู่ภาคบริการ เช่น การแพทย์
โลจิสติกส์ ท่องเที่ยวและบริการอื่นๆ
ได้อย่างมั่นคงก้าวสู่การเป็นผู้นำในการผลิตหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ
ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและบริการของอาเซียน

อุตสาหกรรมที่ใช้หุ่นยนต์มากที่สุดในประเทศ

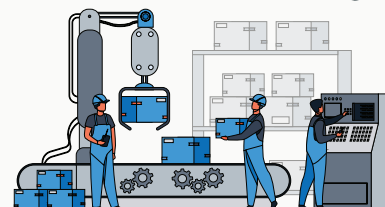

ในส่วนของการใช้งานหุ่นยนต์อุตสาหกรรมหลัก 3 อันดับคือ

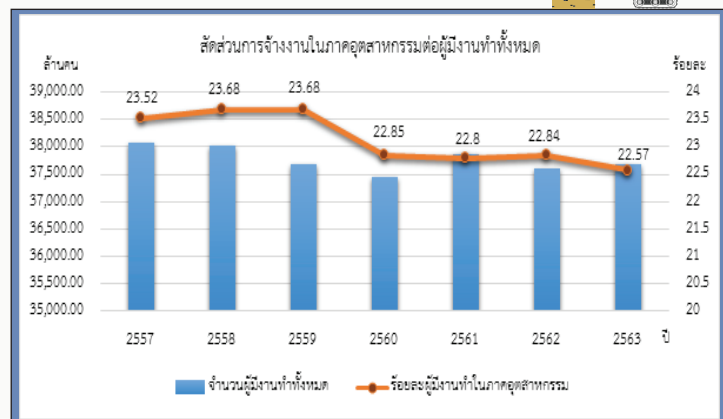
1. อุตสาหกรรมยานยนต์และ EV คือ 31.41 %
2. อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ คือ 27.06 %
3. อุตสาหกรรมเกษตรและสินค้าแปรรูปทางการเกษตร คือ 12.94 %

ในส่วนของประเภทของงานที่ใช้หุ่นยนต์มากที่สุด คือ

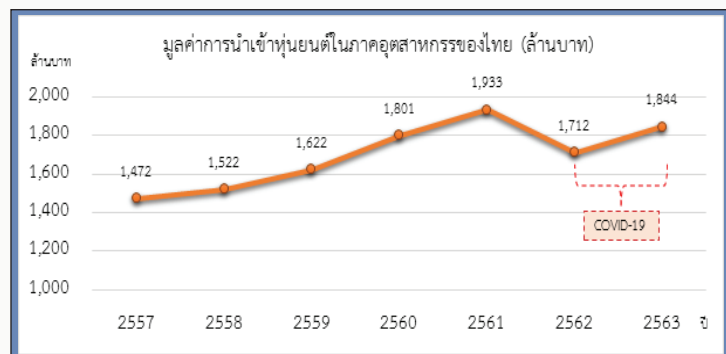
1. กิจกรรมขนถ่ายชิ้นงาน
2. กิจกรรมการตรวจสอบ-วัดขนาด
3. กิจกรรมการผลิตและประกอบ

สถานการณ์แรงงานและอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ไทย

มูลค่าการนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรม

ในปี 2563 มูลค่าการนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย
อยู่ที่ 1,844 ล้านบาท

ตั้งแต่ปี 2557 - 2563 มูลค่าการนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรม
มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ในช่วงปี 2562-2563 เริ่มมีการแพร่ระบาดของโควิด-19)

สัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมต่อผู้มีงานทำทั้งหมด

วิเคราะห์การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมจะเห็นได้ว่าสัดส่วนการจ้างงานในภาค
อุตสาหกรรมต่อผู้มีงานทำทั้งหมดในปี น.ศ. 2563 อยู่ที่ร้อยละ 22.57
ซึ่งลดลงจากปี น.ศ. 2557 ที่ร้อยละ 23.53

สัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมของไทยตั้งแต่ปี น.ศ. 2557-2563

มีแนวโน้มค่อยๆ ลดลง

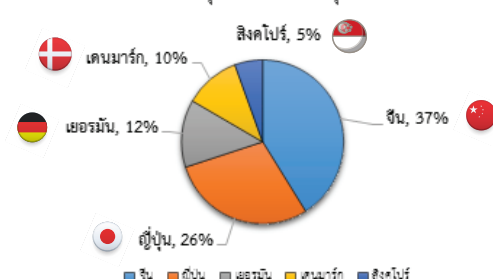

ซึ่งมูลค่าการนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมของไทยในปี น.ศ. 2557-2563
กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

การนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ

ประเทศที่มีการนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมปี 2563

ภูมิภาคเอเชียถือเป็นตลาดสำคัญอันดับหนึ่งของอุตสาหกรรมหุ่นยนต์โลก
มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 60 ของตลาดหุ่นยนต์ของโลก

ประเทศไทยนำเข้าอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ
จีน 37% รองลงมาคือ ญี่ปุ่น 26% เยอรมนี 12% เดนมาร์ก 10%

บทสรุปผู้บริหาร

แรงงานไทย ในแดนโสมขาว

Thai Workers in South Korea.

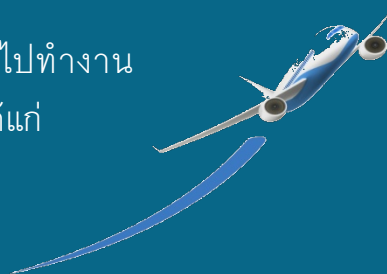

แรงงานไทยเริ่มเดินทางเข้าไปทำงานในเกาหลีใต้อย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ปี 2531 โดยระบบฝึกงานอุตสาหกรรม (Industrial Training System / ITS) แต่ปัจจุบันรัฐบาลเกาหลีใต้ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการนำเข้าแรงงานต่างชาติ เป็นระบบฝึกงานควบคู่กับระบบอนุญาตทำงาน (Employment Permit System / EPS)

สถิติแรงงานไทยในเกาหลีใต้

เดือนกรกฎาคม 2564 มีจำนวนคนงานไทยที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้ จำนวนทั้งสิ้น 305 คน จากการเดินทางใน 3 รูปแบบ ได้แก่

1. กรมการจัดหางานจัดส่ง
2. นายจ้างพาลูกจ้างไปทำงาน
3. การแจ้งการเดินทางด้วยตัวเอง

จำนวนแรงงานไทยที่ยังทำงานอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ ณ เดือนกรกฎาคม 2564 ทั้งสิ้น 15,496 คน แยกเป็น

เพศชาย ร้อยละ 87.3

เพศหญิง ร้อยละ 12.7

5 ตำแหน่งงาน ที่คนไทยไปทำในเกาหลีใต้ มากที่สุด

1. คนงานทั่วไป ร้อยละ 43.5
2. คนงานในอุตสาหกรรมทั่วไป ร้อยละ 17.7
3. พนักงานทั่วไป ร้อยละ 9.2
4. คนงานก่อสร้าง ร้อยละ 4.9
5. คนงานเกษตร ร้อยละ 4.5

อุตสาหกรรมหุ่นยนต์กับแรงงานของไทย Robot industry and Thai workers.

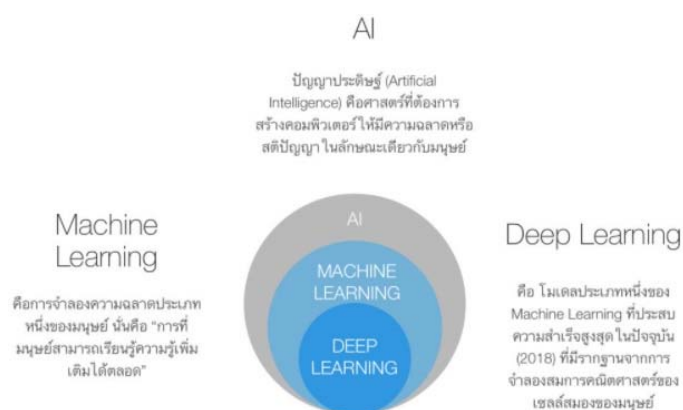
อุตสาหกรรมหุ่นยนต์กับแรงงานของไทย

Robot industry and Thai workers.

1. บทนำ

เมื่อปี ค.ศ. 1984 กว่า 30 ปีมาแล้ว ที่โลกได้ทำความรู้จักกับ World Wide Web และการเชื่อมต่อแบบ TCP/IP ที่ทำให้โลกของเราใกล้กันมากขึ้น และกว้างมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันเราก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ที่ทำให้เรามีความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตมากขึ้น สามารถจัดการทุกอย่างได้จากโทรศัพท์มือถือ และ “หุ่นยนต์” เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของเรา แม้แต่ในตลาดแรงงานเอง ก็มีบางอาชีพที่จะต้องหายไปเพราะมี AI (Artificial Intelligence) หรือว่า “ปัญญาประดิษฐ์” (ที่มาจาก อว.) ซึ่งหมายถึง เทคโนโลยีที่พัฒนาเหมือนมนุษย์ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์และวิศวกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทำให้คอมพิวเตอร์มีความสามารถคล้ายมนุษย์หรือเลียนแบบพฤติกรรมมนุษย์ โดยการสร้างปัญญาประดิษฐ์หรือเครื่องจักรกลอัตโนมัติทุกชนิดที่ออกแบบให้สามารถทำงานแทนมนุษย์ในงานบางประเภท โดยทำงานด้วยคำสั่งเดิมซ้ำๆ ในรูปแบบที่มีความซับซ้อนและยืดหยุ่นได้ดี สามารถถูกปรับเปลี่ยนโปรแกรมให้ทำงานได้หลากหลายกว่า และอาจถูกติดตั้งระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ทำให้สามารถตัดสินใจเองได้ และระบบอัตโนมัติ คือ ระบบหรือกลไกที่สามารถเริ่มทำงานได้ด้วยตัวเอง โดยทำงานตามโปรแกรมที่วางไว้ Machine Learning คือ ส่วนการเรียนรู้ของเครื่องถูกใช้งานเสมือนเป็นสมองของ AI Deep Learning คือ อัลกอริทึมต้องใช้ ‘โครงข่ายประสาทเสมือน’ (Artificial Neural Networks (ANN)) ซึ่งก็เหมือนวิธีการทำงานของระบบประสาทในสมองมนุษย์ โดย AI ถือว่าเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งมี Machine Learning เป็นหนึ่งในศาสตร์ของ AI และ Deep Learning ถือเป็นส่วนหนึ่งของ Machine Learning อีกทีหนึ่ง (The Neural Engineer, 2020)

จุดประสงค์หลักของการสร้าง AI หรือ “ปัญญาประดิษฐ์” ขึ้นมาก็เพื่อให้สามารถทำงานแทนมนุษย์ได้ งานที่มนุษย์เคยต้องลำบากลงไปทำเอง หรือเป็นงานที่ซ้ำๆ หรืองานที่มีแพทเทิร์นชัดเจน ก็จะเป็นงานที่เหล่าหุ่นยนต์ (AI) ถูกผลิตขึ้นมาทำแทนเรา หรือแม้แต่งานที่ต้องวิเคราะห์ข้อมูลมหาศาล เกินกว่าที่มนุษย์คนหนึ่งจะสามารถทำได้โดยไม่ผิดพลาด อย่างไรก็ตาม งานบางงานความคิดสร้างสรรค์ หรือ Creativity แทบจะเป็นสิ่งเดียวที่ปัญญาประดิษฐ์ยังไม่สามารถทำแทนมนุษย์ได้ งานจิตอาสา งานเพื่อสังคม นางพยาบาล นักบำบัด นักจิตวิทยา งานที่ต้องใช้ทักษะด้านเจรจา อาชีพที่มักใช้ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องกับงาน เช่น Artists, Designers, Engineers ยังอยู่รอดปลอดภัย เพราะอาชีพเหล่านี้ยังอาศัยทักษะ การคิดออกแบบ ไม่มีแพทเทิร์นชัดเจน (Penny, 2021)

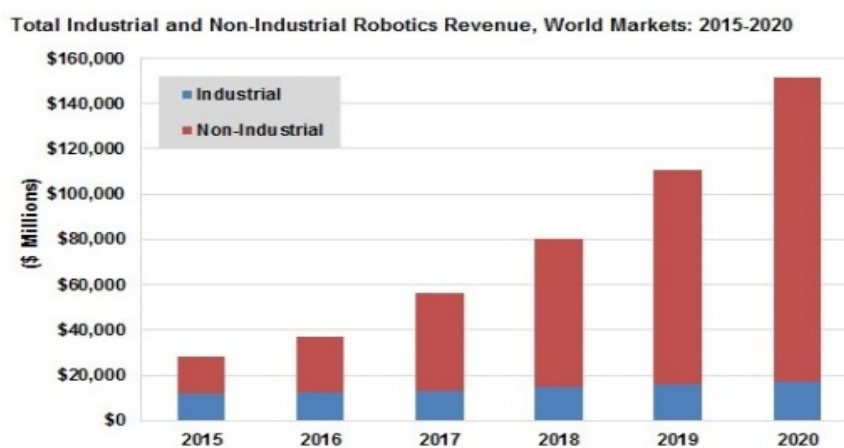
รูปที่ 1 “ศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ AI, Machine Learning, Deep Learning ทั้งสามอย่างถือว่าเป็นเรื่องเดียวกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน”

ที่มา : thaikeras, 2020

2. ทิศทางอุตสาหกรรมหุ่นยนต์โลก

ศักยภาพการทำงานของหุ่นยนต์ในช่วงที่ผ่านมาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามความก้าวหน้าของวัฒนธรรม ขณะเดียวกันภาคการผลิตทั่วโลกได้นำหุ่นยนต์มาใช้ในการกระบวนการทำงานมากขึ้นเป็นลำดับ จากข้อมูลของบริษัท Tractica เป็นบริษัทศึกษาคาดการณ์ตลาดของสหรัฐอเมริกา พบว่า จำนวนหุ่นยนต์ที่ผลิตจะเพิ่มขึ้นจาก 8.8 ล้าน ล้านยูนิตในปี ค.ศ. 2015 เป็น 61.4 ล้านยูนิตในปี ค.ศ. 2020 โดยมากกว่าครึ่งมาจากหุ่นยนต์สำหรับผู้บริโภคในครัวเรือน และอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ทั่วโลกจะมีมูลค่าสูงกว่า 151 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2020 โดยหุ่นยนต์สำหรับผู้ใช้ทั่วไป, หุ่นยนต์สำหรับองค์กรธุรกิจ, ยานพาหนะอัตโนมัติ และอากาศยานไร้คนขับ จะมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและมากกว่าตลาดอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม โดยจะมีผู้ประกอบการและตลาดใหม่ๆ เกิดขึ้นทั่วโลก (สวทช. 2015)

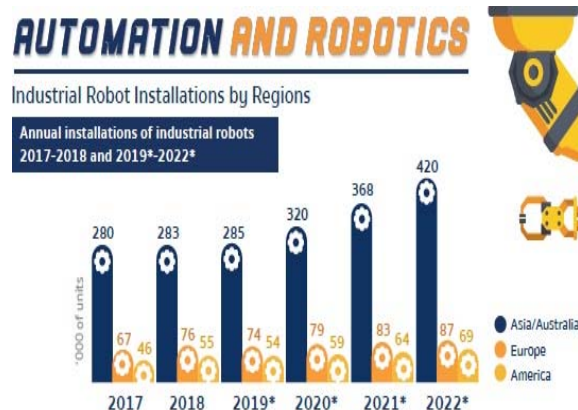
รูปที่ 2 มูลค่าตลาดโลกของหุ่นยนต์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมและหุ่นยนต์ที่ใช้ภายนอกโรงงานอุตสาหกรรม

ที่มา : บริษัทวิจัย Tractica

หุ่นยนต์กับกระบวนการผลิต การใช้งานหุ่นยนต์ในกระบวนการผลิตนั้นได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความสามารถในการสื่อสารระหว่างหุ่นยนต์กับเครื่องจักรด้วยกันเอง ในทางปฏิบัติแล้ว ระบบการผลิตจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อาทิ การปรับปริมาณการผลิต ปรับแบบของผลิตภัณฑ์แต่ละโมเดล รวมถึงการปรับปริมาณสั่งซื้อสินค้า และการบริหารคลังสินค้า ดังนั้น หากสามารถนำหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติมาใช้ กระบวนการผลิตจะสามารถไหลลื่นได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่มีภาวะคอขวด หุ่นยนต์จึงไม่เพียงแต่จะทำให้การผลิตเป็นแบบอัตโนมัติ แต่ยังเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้กระบวนการผลิตมีความยืดหยุ่น ปริมาณความต้องการหุ่นยนต์ทั่วโลกที่ขยายตัวเร่งขึ้นอย่างรวดเร็วในส่วนหนึ่งเป็นผลจากภูมิภาคเอเชีย ตลาดในภูมิภาคเอเชียมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 63.2 ของปริมาณความต้องการหุ่นยนต์ในตลาดโลก ขณะที่ในภูมิภาคยุโรปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.4 ส่วนความต้องการหุ่นยนต์จากตลาดอเมริกามีสัดส่วนร้อยละ 12.1 ตลาดในภูมิภาคเอเชีย จึงมีส่วนแบ่งสูงถึงประมาณเกือบ 2 ใน 3 (Chamadanai Marknual 2019) การคาดการณ์ของ international Federation of Robotic (IFR) ว่าในปี ค.ศ.2022

ตลาดโลกจะมีปริมาณความต้องการใช้หุ่นยนต์อุตสาหกรรม จำนวน 584,000 ยูนิต ซึ่งเพิ่มขึ้นจากในปี ค.ศ. 2018 ที่มีปริมาณการใช้หุ่นยนต์อุตสาหกรรม ที่ 422,000 ยูนิต หรือคิดเป็นเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.7 และจากการจัดลำดับปริมาณการใช้หุ่นยนต์อุตสาหกรรมของ international Federation of Robotic (IFR) ในปี ค.ศ. 2019 เอเชียยังคงเป็นตลาดที่แข็งแกร่งที่สุดสำหรับหุ่นยนต์อุตสาหกรรม ด้วยสัดส่วนการใช้งานหุ่นยนต์อุตสาหกรรมคิดเป็น 2 ใน 3 หรือกว่า 60% ของจำนวนหุ่นยนต์อุตสาหกรรมทั่วโลก

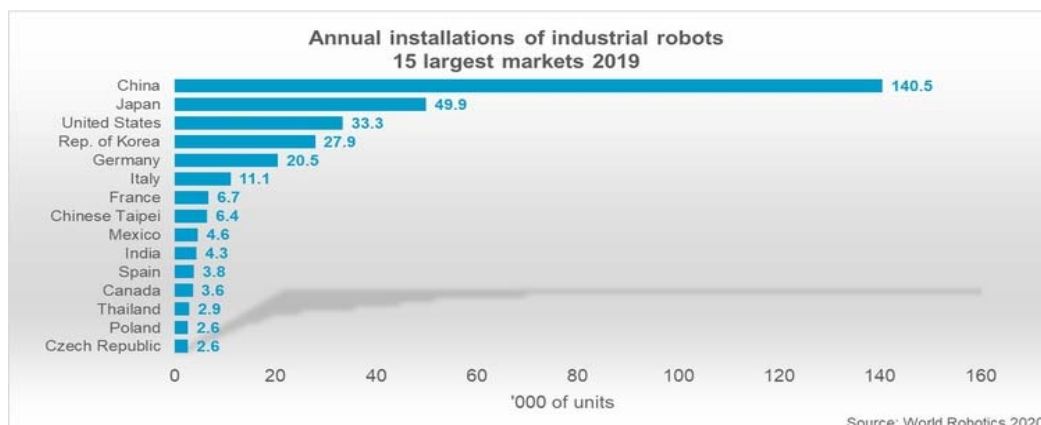

รูปที่ 3 การติดตั้งหุ่นยนต์อุตสาหกรรมตามภูมิภาคของโลก

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

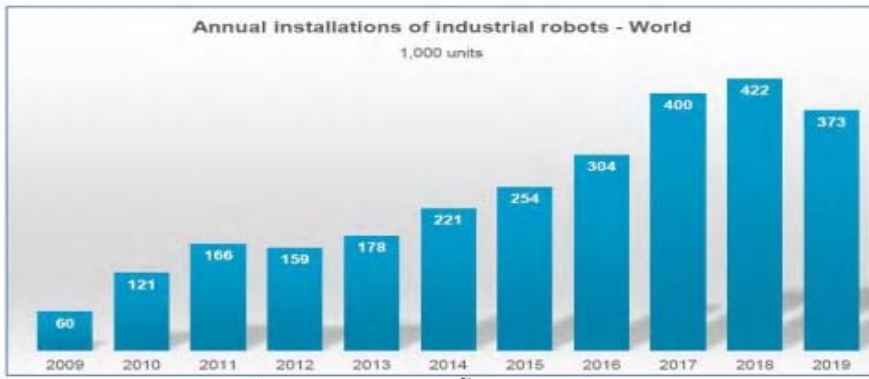
พบว่า ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศมีจำนวนการติดตั้งหุ่นยนต์อุตสาหกรรมมากที่สุดในโลก ที่จำนวน 140,492 ยูนิต รองลงมาเป็นประเทศญี่ปุ่น จำนวน 49,908 ยูนิต ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 47,809 ยูนิต ส่วนประเทศไทยจากข้อมูลพบว่า มีการติดตั้งหุ่นยนต์อุตสาหกรรม จำนวน 2,883 ยูนิต ลดลงจากปี ค.ศ. 2018 ร้อยละ 13 ซึ่งอยู่ในอันดับ 13 ของโลก (International Federation of Robotics, 2020)

รูปที่ 4 อันดับตลาดหุ่นยนต์อุตสาหกรรมของโลก World Robotics 2020 Report

ที่มา World Robotics Industrial Robot 2019

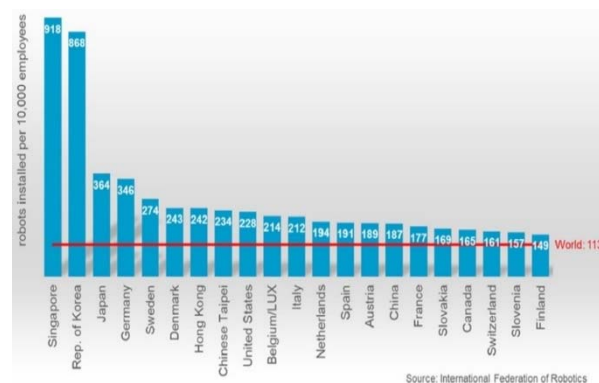
ภาพรวมการติดตั้งหุ่นยนต์อุตสาหกรรมของโลกลดลงร้อยละ 12 เมื่อเทียบกับปีก่อน โดยในปี ค.ศ. 2019 มีการติดตั้งหุ่นยนต์อุตสาหกรรม จำนวน 373,420 ยูนิต ซึ่งลดลงจากปี ค.ศ. 2018 จำนวน 422,000 ยูนิต นอกจากนี้ แม้จีนจะเป็นตลาดใหญ่ที่มีแนวโน้มฟื้นตัวรวดเร็ว แต่การระบาดของโควิดได้ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตหุ่นยนต์ต่างชาติเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสัดส่วนหุ่นยนต์ในจีนเป็นการนำเข้ามากถึง 71% ทำให้การชะลอตัวของเศรษฐกิจ

รูปที่ 5 จำนวนการติดตั้งหุ่นยนต์อุตสาหกรรมรายปีที่มา World Robotics Industrial Robot 2019

การใช้หุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับผู้ประกอบการไทย โดยอุตสาหกรรมที่ใช้หุ่นยนต์มาก ได้แก่ รถยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และ ยางและพลาสติก แต่เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของการใช้หุ่นยนต์ พบว่า ไทยยังอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก ส่วนหนึ่งเพราะทักษะแรงงานยังไม่เอื้อต่อการใช้หุ่นยนต์ในการผลิตมากนักผลกระทบจากการใช้หุ่นยนต์ทำงานแทนแรงงานจึงไม่เห็นชัดในช่วงที่ผ่านมา สาเหตุที่อุตสาหกรรมเหล่านี้ใช้หุ่นยนต์มาก เช่น 1.ลักษณะงานของอุตสาหกรรมเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็นสัดส่วนได้ 2.เป็นบรรเทาปัญหาขาดแคลนแรงงาน 3.ใช้หุ่นยนต์ทำงานที่เสี่ยงอันตรายแทนคน 4.รักษาความสามารถในการแข่งขันด้วยการผลิตที่มีต้นทุนถูกลง เป็นต้น แม้ไทยมีจำนวนหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมสูงเป็นอันดับ 13 ของโลก แต่หากพิจารณาจำนวนหุ่นยนต์ต่อแรงงาน ความหนาแน่นของการนำหุ่นยนต์มาใช้ในไทยยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลกโดยไทยมีหุ่นยนต์ 60 ตัวต่อแรงงาน 10,000 คน โดยค่าเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ 113 ยูนิต ต่อแรงงาน 10,000 คน (พัชรพร bot, 2018)

รูปที่ 6 ความหนาแน่นของหุ่นยนต์โดยเฉลี่ยในอุตสาหกรรมการผลิต

ที่มา World Robotics Industrial Robot 2019

สาเหตุที่ทำให้ความหนาแน่นของหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมของไทยต่ำ นี่ส่วนหนึ่งเพราะทักษะแรงงานของไทยยังไม่เอื้อต่อการใช้หุ่นยนต์เข้ามาช่วยในการผลิตมากนัก เช่น มีจำนวนแรงงานหรือผู้ที่จบการศึกษาในกลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ขาดแคลนนักวิจัยและขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพในสาขาเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดปัญหาทักษะของแรงงานไม่ตรงกับความต้องการของบริษัท และเป็นข้อจำกัดของการนำหุ่นยนต์มาใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของอุตสาหกรรมไทย (พัชรพร bot, 2018)

ความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในปี 2021-2022 เมื่อเกิดวิกฤติจาก COVID-19 ขึ้น ภาพของหุ่นยนต์นั้นได้เข้ามามีบทบาทที่ทำให้การผลิตมีความมั่นคง ซึ่งภาครัฐก็เห็นด้วยกับทิศทางที่กำลังเกิดขึ้นจึงได้ออกนโยบายผลักดันให้เกิดการใช้งานมากขึ้น หนึ่งในตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ที่แสดงให้เห็นจุดเด่นด้าน Social Distancing ที่แข็งแกร่ง เนื่องจากเป็นโรงงานที่มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตยุคใหม่เป็นพื้นฐานมาเป็นเวลายาวนาน เมื่อการเติบโตของหุ่นยนต์และอัตโนมัติเพิ่มมากขึ้นปัญหาการขาดแคลนแรงงานในแต่ละพื้นที่จึงสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็วประกอบกับปัญหาการขาดแคลนซัพพลายเชนซึ่งกระจุกตัวอยู่ที่ประเทศจีน การย้ายฐานการผลิตเพื่อกระจายความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ผลิตจำนวนมากเลือกที่จะย้ายสายการผลิตกลับประเทศตัวเองและมีผู้ผลิตอีกไม่น้อยที่เลือกจะย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว รวมถึงโอกาสใหม่ ๆ อีกมากมายที่สามารถเกิดขึ้นได้ในพื้นที่เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเวียดนาม อินโดนีเซีย หรือมาเลเซีย (mmthailand, 2020)

3.สถานการณ์แรงงานและอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ของไทย

เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติได้ถูกกำหนดอยู่ภายใต้ “อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต” โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตที่ขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต และในแผนพัฒนา ฉบับที่ 13 แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของประเทศ โดยแนวโน้มจะส่งผลกระทบและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน เศรษฐกิจ สังคม ธุรกิจ วัฒนธรรม รวมถึงความเป็นอยู่ของผู้นในสังคม

ถ้าจะดูการจัดอันดับการแข่งขันดัชนีชี้วัดศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลก The Global Talent Competitiveness Index ในยุคนี้ประเทศจะก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลที่ไม่ใช่เฉพาะในระดับแรงงานหรือพนักงานทั่วไปแต่ยุคนี้ต้องใส่ใจในระดับผู้ประกอบการด้วย ในการจัดอันดับล่าสุดที่ผ่านมาในปี ค.ศ.2020 ถ้าสังเกตอันดับจากทั้ง 9 ประเทศที่สำคัญๆ และเกี่ยวข้องกับหุ่นยนต์อุตสาหกรรมของโลก (IFR) จะเห็นว่า (1) Technology utilization การใช้เทคโนโลยีในประเทศอันดับ 1 คือ สหรัฐอเมริกา รองลงมา เยอรมัน ตาม

ด้วย ญี่ปุ่น ซึ่งประเทศไทยอยู่ดับที่ 46 ของโลก (2) Investment in emerging technologies การลงทุนในเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ อันดับ 1 คือ สหรัฐอเมริกา รองลงมา เยอรมัน ตามด้วย ญี่ปุ่น ซึ่งประเทศไทยอยู่ดับที่ 36 ของโลก (3) Robot density อันดับความหนาแน่นของหุ่นยนต์ อันดับ 1 คือ เยอรมัน สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ รองลงมา ญี่ปุ่น ประเทศไทยอยู่ดับที่ 27 ของโลก ซึ่งจะมีทิศทางไปทางเดียวกันกับหุ่นยนต์อุตสาหกรรมของโลก หรือ International Federation of Robotics (IFR) ในปี ค.ศ. 2019 ซึ่งในปี ค.ศ. 2020 ข้อมูลยังไม่มี การเผยแพร่

รูปที่ 7 การจัดอันดับ The Global Talent ในหัวข้อ technology adoption

The Global Talent Competitiveness Index 2020 Rank (out of 132)	อิตาลี	ฝรั่งเศส	สหรัฐอเมริกา	เยอรมัน	สิงคโปร์	จีน	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	ไทย
technology adoption									
1.Technology utilisation	59	27	1	10	12	56	11	21	46
2. Investmen in emerging technologies	59	21	1	7	13	32	9	33	36
3 Robot density	8	16	7	1	1	20	4	1	27

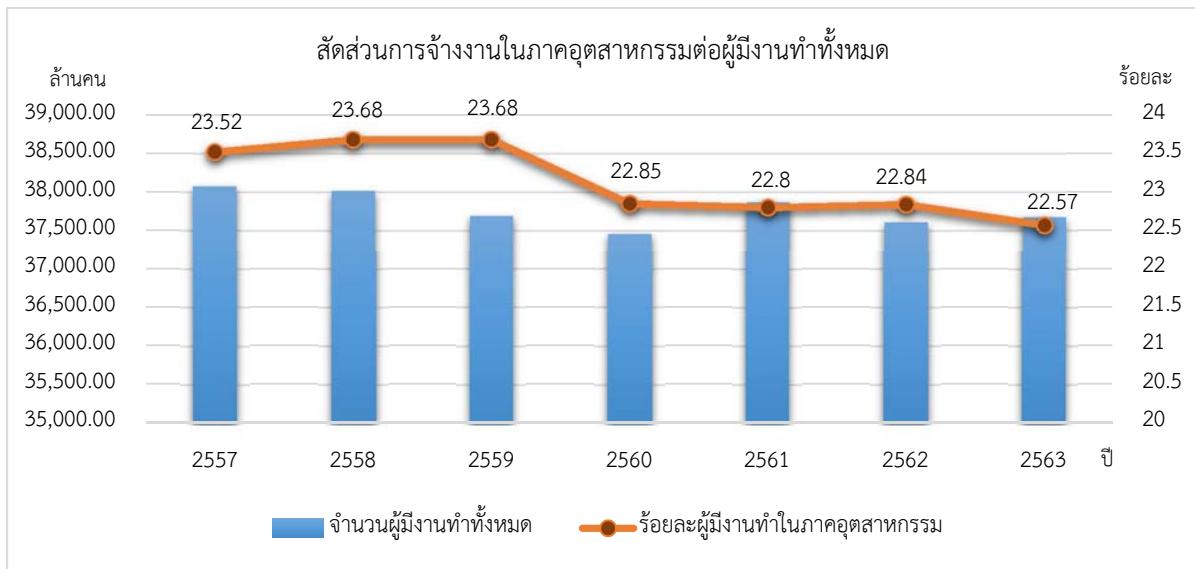
ที่มา The Global Talent Competitiveness Index 2020

ประมวลผลโดย กองเศรษฐกิจการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและตลาดแรงงานครั้งสำคัญจากแรงงานจำนวนมากต้องปรับตัว ดังนั้นการผลิตและพัฒนาทักษะแรงงานให้ตรงกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเพื่อให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงเป็นโจทย์ที่ท้าทายของผู้ที่เกี่ยวข้องไทยต้องเร่งยกระดับคุณภาพทักษะแรงงาน เพื่อสร้างขีดความสามารถการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะทำให้สามารถก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง (ดร.เสาวณี จันทะพงษ์ ธปท, 2018)

ถ้าวิเคราะห์เฉพาะการจ้างงานว่าถ้านำหุ่นยนต์มาใช้ในภาคอุตสาหกรรมสัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมต่อผู้มีงานทำทั้งหมดของไทยจะเป็นอย่างไร ซึ่งแน่นอนว่ามีแนวโน้มค่อยๆลดลง ซึ่งในปี 2557 จำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดอยู่ที่ 38.07 ล้านคน และมีสัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมอยู่ที่ร้อยละ 23.53 และในปี 2563 จำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดอยู่ที่ 37.68 ล้านคน และสัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมในปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 22.57 แน่นอนว่าส่วนหนึ่งในปี 2563 มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้มีการจ้างงานในน้อยกว่าทุกปี (ดังรูปที่ 8)

รูปที่ 8 สัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมต่อผู้มีงานทำทั้งหมด

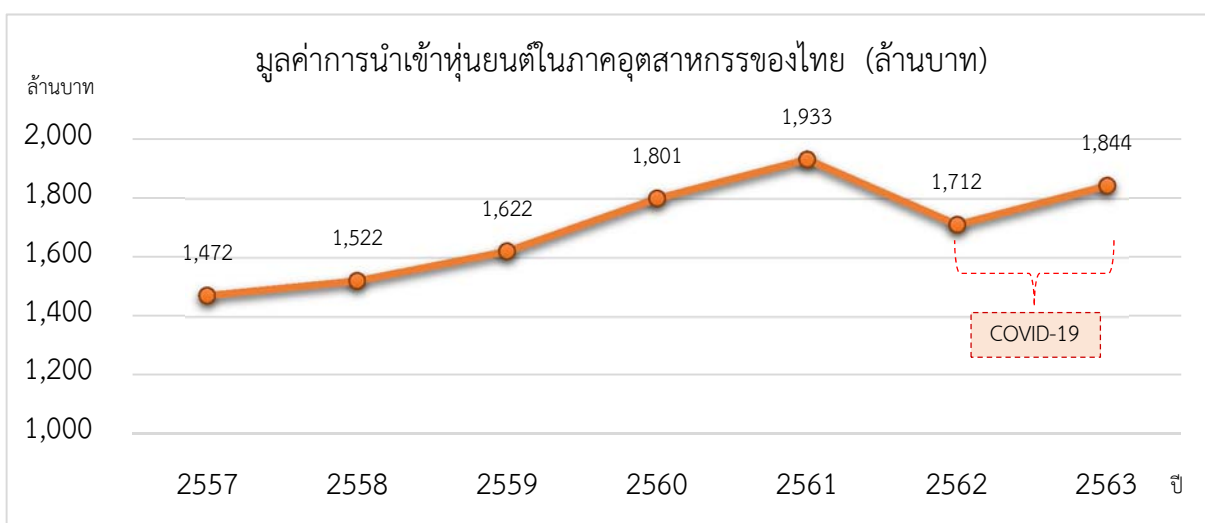

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประมวลผลโดย กองเศรษฐกิจการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

จะสังเกตได้ว่า มูลค่าการนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมของไทยนั้นมีทิศทางและแนวโน้มค่อยๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2557 มูลค่าการนำเข้าอยู่ที่ 1,472 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในปี 2563 มูลค่าการนำเข้าอยู่ที่ 1,844 ล้านบาท (372 ล้านบาท) แนนอนว่าส่วนหนึ่งในปี 2562 - 2563 มีการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 อาจทำให้การนำเข้าลดลงบางจากปี 2561 ซึ่งมีว่า มูลค่าการนำเข้าหุ่นยนต์สูงสุดที่ 1,933 ล้านบาท (ดังรูปที่ 9) ถ้ามาดูประเทศที่มีการนำเข้าหุ่นยนต์มากที่สุดในไทย คือ จีนที่ 37% รองลงมา คือ ญี่ปุ่นที่ 26% เยอรมันที่ 12% เดนมาร์กที่ 10% และสิงคโปร์ที่ 5% (ดังรูปที่ 10)

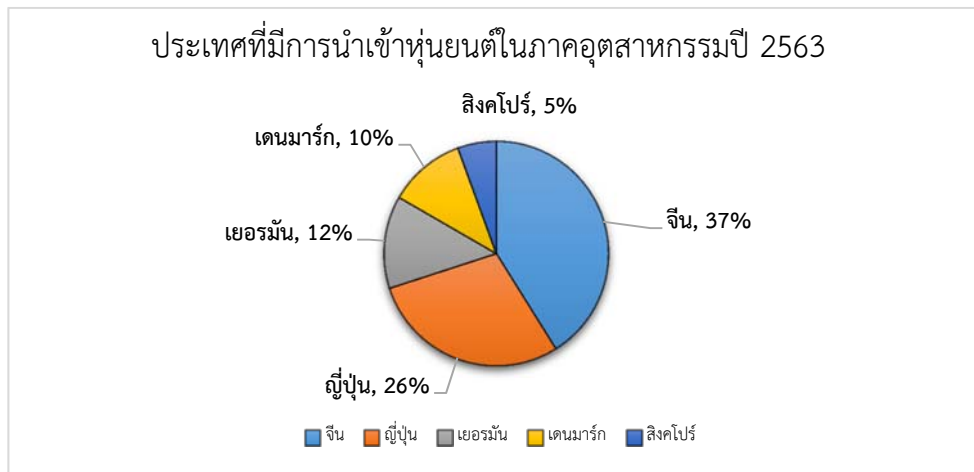
รูปที่ 9 มูลค่าการนำเข้าหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมของไทย

ที่มา Thai-German Institute

ประมวลผลโดย กองเศรษฐกิจการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

รูปที่ 10 ประเทศที่มีการนำเข้าหุ่นยนต์

ที่มา Thai-German Institute

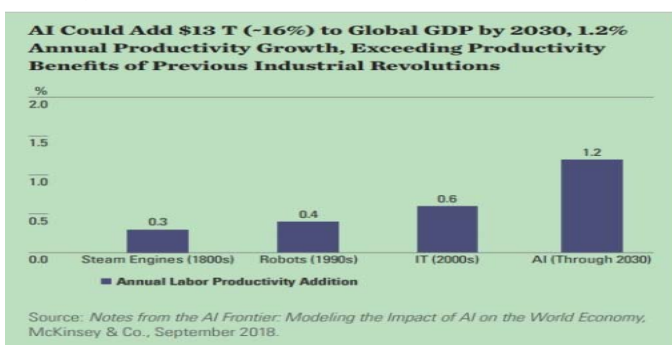
ประมวลผลโดย กองเศรษฐกิจการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

ภูมิภาคเอเชียถือเป็นตลาดสำคัญอันดับหนึ่งของอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ของโลก มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 60 ของตลาดหุ่นยนต์อุตสาหกรรมของโลก และข้อมูลจากเว็บไซต์ World's Top Export ระบุว่า ปัจจุบันตลาดหุ่นยนต์อุตสาหกรรมโลกมีผู้ผลิตและส่งออกที่ครองตลาดส่งออกจํานวนน้อยราย ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในประเทศที่มีการใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในโรงงานอุตสาหกรรมในสัดส่วนสูง

4. แนวโน้มอนาคตไทยกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์

แนวโน้มด้านเทคโนโลยี

การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (The Fourth Industrial Revolution) ศัพท์ที่นำเสนอโดย World Economic Forum กำลังถูกขับเคลื่อนจากพัฒนาการที่รวดเร็วและส่งเสริมซึ่งกันและกันและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์ การเชื่อมต่อทุกหนทุกแห่ง และพลังประมวลผลแบบทวีคูณ ปัจจัยเร่งการรํานวนวัตกรรมเหล่านี้จะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างและจะเกิดผลกระทบในแทบทุกด้านของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่รถยนต์ที่ใช้ขับเคลื่อน วิธีการเดินทาง หน้าที่การงานที่ทำ และการผลิตไฟฟ้า ไปจนถึงการใช้ชีวิตของมนุษย์และการค้าขายพื้นที่เชิงพาณิชย์ ภายในปี ค.ศ. 2030 AI มีศักยภาพที่จะเพิ่มมูลค่า GDP ทั่วโลก 13 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 16%) และเพิ่ม 1.2% ของอัตราการเติบโตผลผลิตประจำปีแซงหน้าผลผลิตของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งก่อน (depa, 2017)

ภาพที่ 11 “ปี 2030 AI สามารถเพิ่มมูลค่า GDP ทั่วโลกได้ถึง 13 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ”

ที่มา รายงานสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (depa)

แนวโน้มอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ไทย

อนาคตประเทศไทย กับการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ รัฐบาลมุ่งมั่นพัฒนาเศรษฐกิจโดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิธีการผลิตทั้งระบบ จากการผลิตสินค้าธรรมดาทั่วไป เป็นสินค้าเชิงนวัตกรรมสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมากกว่าเดิม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถท่ามกลางภาวะการแข่งขันทางธุรกิจที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในตลาดโลก จึงได้มีการนำ “หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ” มาใช้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถควบคุมคุณภาพและปริมาณได้ตามมาตรฐานที่ต้องการ และเป็นที่ยอมรับในตลาดสากล

นอกจากนี้ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคผลิตของไทยในปัจจุบัน ทำให้เราต้องอาศัยแรงงานจากเพื่อนบ้านจำนวนมาก ข้าเรายังกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ที่จำนวนประชากรวัยทำงานลดน้อยลงทุกวัน ยิ่งตอกย้ำถึงความสำคัญของการใช้ “หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ” ในภาคการผลิต ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นแค่ในประเทศไทย แต่เป็นเหมือนกันทั่วโลก และเมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ ที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีในระดับแนวหน้าแล้ว ในจำนวนแรงงาน 10,000 คน เรามีหุ่นยนต์ราว 100 - 300 กว่าตัว ขณะที่ไทยเรามีราวๆ 50 กว่าตัวเท่านั้น และคาดว่าในอนาคตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อีก 2-3 ปีข้างหน้า ความต้องการในการใช้หุ่นยนต์ทั่วโลก อาจเพิ่มสูงขึ้นอีกเกือบ 2 เท่า

รัฐบาลจึงมีมาตรการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในบ้านเราเพิ่มมากขึ้น โดยตั้งเป้าหมายว่า ภายในปี 2569 ไทยจะมีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติที่ผลิตได้เอง ไม่ต้องนำเข้าชิ้นส่วนใดๆ จากต่างประเทศ ตลอดจนขยายไปสู่ภาคบริการ เช่น การแพทย์ โลจิสติกส์ ท่องเที่ยวและบริการอื่นๆ ได้อย่างมั่นคง ก้าวสู่การเป็นผู้นำในการผลิตหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติทั้งในภาคอุตสาหกรรมและบริการของอาเซียน หุ่นยนต์เข้าไปเสริมการทำงานให้รวดเร็วและสิ้นเปลืองมากขึ้น ขณะที่แรงงานที่เดิมเคยทำหน้าที่ตรงนั้น บางส่วนก็ปรับเปลี่ยนไปทำหน้าที่ในตำแหน่งงานอื่น ทำให้ธุรกิจขยายตัวได้มากขึ้น อีกส่วนได้รับการพัฒนาความรู้ขึ้นเป็นผู้ควบคุมระบบหุ่นยนต์แทน มีรายได้ที่สูงขึ้นตามไปด้วย (สำนักโฆษก, 2017)

5. สรุปและข้อเสนอแนะทิศทางหุ่นยนต์อุตสาหกรรมของประเทศไทย

สรุป

แน่นอนว่าเทคโนโลยีหุ่นยนต์มีวิวัฒนาการและความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมาตลอดหลายปีที่ผ่านมา โดยหุ่นยนต์มีบทบาทมากขึ้นในกิจกรรมประจำวันของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ทั้งช่วยพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้า ช่วยดูแลคุณภาพชีวิตและการสร้างความสะดวกสบายต่างๆ การใช้งานหุ่นยนต์ขยายตัวและมีความหลากหลายสูงขึ้นอย่างมาก อันเป็นผลมาจากการนำ Internet of Things (IoT) Artificial Intelligence (AI) เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) และ Cloud Robotics มาใช้สนับสนุนให้หุ่นยนต์ฉลาดขึ้น การใช้งานหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในระยะสั้นสำหรับประเทศไทยหรือ 3 ปีนับจากนี้สามารถเห็นได้ชัดเจนว่าจะมีการปรับเปลี่ยนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสำหรับอุตสาหกรรมทุกขนาด สอดคล้องกับเทรนด์โลกซึ่งปัจจุบันภายหลังจากสถานการณ์ COVID-19 พบว่ามีการใช้งานหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ

เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อแก้ไขวิกฤติที่เกิดขึ้น แม้ว่าเทรนด์ด้านหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติกำลังอยู่ในช่วงขาขึ้นตลอดห้าปีที่ผ่านมา แต่ทว่าภายในปี 2021 นี้กลับเป็นปีที่การใช้งานและการลงทุนเทคโนโลยียุคใหม่พุ่งทะยานขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าหุ่นยนต์ ระบบอัตโนมัติ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล

ในส่วนของความพร้อมในการใช้งานเทคโนโลยีหุ่นยนต์นั้นประเทศไทยถือว่าอยู่ในระดับเริ่มต้นเท่านั้น โดยผู้ประกอบการมีการใช้เครื่องจักรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและทดแทนแรงงาน มีช่างเทคนิคพื้นฐานที่สามารถซ่อมแซมเครื่องจักรทั่วไปได้ แต่ทว่าขาดการทำความเข้าใจและวางแผนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนใช้หุ่นยนต์ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการวางแผนและศึกษาเกี่ยวกับการใช้งานและดูแลรักษาหุ่นยนต์ ในส่วนของการใช้งานหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมหลัก 3 ลำดับแรก ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์และ EV ถือว่ามีสัดส่วนในการใช้งานสูงสุดอยู่ที่ 31.41% อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ 27.06% และอุตสาหกรรมเกษตรและสินค้าแปรรูปทางการเกษตร 12.94% โดยกิจกรรมการขนถ่ายชิ้นงานมีการใช้งานมากที่สุด ตามมาด้วยกิจกรรมการตรวจสอบ-วัดขนาด และเทคโนโลยีหุ่นยนต์สำหรับการผลิตและการแปรรูป ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สอดคล้องกับเทรนด์การใช้หุ่นยนต์ระดับสากลไม่ว่าจะกลุ่มอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมที่ใช้งาน(Thos, 2020)

ในระยะเวลายาวไกลการใช้งานหุ่นยนต์จะยังคงเกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเทรนด์ใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างการทำงานร่วมกันระหว่างหุ่นยนต์และมนุษย์จะกลายเป็นทางออกที่ยั่งยืนที่สุด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องตลาดแรงงาน การทำงานของระบบอัตโนมัติและแรงงานที่มีความยืดหยุ่นตลอดจนประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ภาครัฐ ภาคเอกชนและสถานประกอบการควรส่งเสริมให้มีการสอนหรือเทรนนิ่งให้กับช่างเทคนิคพื้นฐานที่สามารถซ่อมแซมเครื่องจักรทั่วไปได้ แต่ทว่าขาดการทำความเข้าใจและวางแผนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนใช้หุ่นยนต์ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการวางแผนและศึกษาเกี่ยวกับการใช้งานและดูแลรักษาหุ่นยนต์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. ภาครัฐควรเร่งสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อป้องกันปัญหาการขาดแคลนบุคลากร เช่น การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทางร่วมกับสถานประกอบการในอุตสาหกรรมนั้นๆ โดยผ่านการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับสถานประกอบการ

3. สนับสนุนและผลักดันให้เกิดเครือข่ายอุตสาหกรรม โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการช่วยสร้างสรรค์เวทีนวัตกรรมเพื่อเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมเข้ากับผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

เทคโนโลยีเสมือนมนุษย์ AI, สืบค้นจาก

<https://www.ops.go.th/main/index.php/knowledge-base/article-pr/661-ai>

วิธีอยู่ให้รอดในยุค “หุ่นยนต์” แย่งงาน. สืบค้นจาก

<https://th.jobsdb.com/th-th/articles/%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%94%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B9%81%E0%B8%A2%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99/>

AI, Machine Learning และ Deep Learning เกี่ยวข้องกันอย่างไร. สืบค้นจาก

<https://www.4x-treme.com/ai-vs-machine-learning-vs-deep-learning/>

อุตสาหกรรมหุ่นยนต์กับการพัฒนาภาคการผลิตของไทย. สืบค้นจาก

<https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ri-robotic-series1-landscape>

การคาดการณ์อนาคตเทคโนโลยีดิจิทัลประเทศไทย 2035. สืบค้นจาก

<https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/Second%20Deliverable%20RevVer%20TH%20V12%20140819%20FIN.pdf>

IFR presents World Robotics Report 2020. สืบค้นจาก

<https://ifr.org/ifr-press-releases/news/record-2 . 7 - million-robots-work-in-factories-around-the-globe>

Industrial Robots AND ITS IMPACTS ON LABOR MARKET. สืบค้นจาก

<https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/3 AutomationLabor16Aug2017.pdf>

รายงานภาวะอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ของประเทศไทย. สืบค้นจาก

<https://www.tgi.or.th/blog/category/uptodate>

Thailand's MIC EIndustry Report Robotics. สืบค้นจาก

<https://elibrary.tceb.or.th/getattachment/4875dc6f-df5d-48e8-a2ea-5b66d9cb87b7/5864.aspx>

ศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ : ไทยอยู่ไหนและจะสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างไร, สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article02Feb2018.pdf

บทสรุปหุ่นยนต์อุตสาหกรรม ปี 2020 และแนวโน้มหุ่นยนต์ในประเทศไทยปี 2021. สืบค้นจาก

<https://www.mmthailand.com/robotics-2020-2021/>

AI ช่วยหรือแย่งงานมนุษย์? จะรับมือกับ AI ERA อย่างไร? สืบค้นจาก

<https://www.skillsolved.com/article/will-ai-steal-our-job/>

รายงานการศึกษาเรื่อง “อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ของประเทศไทย” สืบค้นจาก

<https://waa.inter.nstda.or.th/prs/pub/Robot-Whitepaper-Cover.pdf>

อนาคตประเทศไทย กับการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ. สืบค้นจาก

http://www.aseanthai.net/ewt_news.php?nid=7529&filename=in

แรงงานไทย ในแดนโสมขาว

Thai workers in South Korea.

แรงงานไทย ในแดนโสมขาว

Thai Workers in South Korea

บทนำ

เกาหลีใต้ถือเป็นอีกประเทศหนึ่งที่แรงงานจากประเทศไทยนิยมเดินทางเข้าไปทำงานเป็นลำดับต้น ๆ เพราะการทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้นั้นจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าทำงานที่ประเทศไทยมาก โดยเฉพาะงานด้านช่างฝีมือ และเกษตรกรรม เนื่องจากคนเกาหลีใต้ค่าแรงงานประเภทนี้ไว้สูง แรงงานไทยเริ่มเดินทางเข้าไปทำงานในเกาหลีใต้อย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ปี 2531 สาเหตุที่แรงงานไทยเข้าไปทำงานในเกาหลีใต้ เนื่องจากสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมของเกาหลีใต้ขาดแคลนแรงงานฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการเหล่านี้เกิดจากค่านิยมของคนเกาหลีใต้ ที่นิยมทำงานในกิจการขนาดใหญ่หรือกิจการที่มีเทคโนโลยีสูง และไม่นิยมทำงานประเภท 3D คือ งานยากลำบาก (Difficult) งานสกปรก (Dirty) และงานเสี่ยงอันตราย (Dangerous) นอกจากนั้น ค่าจ้างแรงงานในเกาหลีใต้ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุจูงใจให้แรงงานต่างชาติหลั่งไหลเข้าไปทำงานในเกาหลีใต้มากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งที่ตามกฎหมายของเกาหลีใตีก่อนปี พ.ศ. 2546 ไม่อนุญาตให้คนงานต่างชาติทำงานในเกาหลีใต้ ยกเว้น งานพิเศษบางประเภท และการเข้าไปฝึกอบรมการทำงานหรือเข้าไปทำงานผ่านบริษัทร่วมทุนของเกาหลีใต้

ที่ผ่านมาแรงงานต่างชาติรวมทั้งแรงงานไทยเข้าไปทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมายของเกาหลีใต้ โดยระบบฝึกงานอุตสาหกรรม (Industrial Training System / ITS) ผ่านการจัดสรรโควตาของสมาพันธ์ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของเกาหลีใต้ (KFSB) เป็นเวลา 2 ปี และเข้าไปทำงานโดยผ่านการนำเข้าของสมาคมก่อสร้างเกาหลีใต้ได้รับอนุญาตให้ทำงาน 1 ปี และต่ออายุได้ 1 ปี โดยที่การเข้าไปทำงานในรูปของการฝึกงานหรือผ่านสมาคมก่อสร้าง ผู้ใช้แรงงานจะไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายแรงงาน จึงทำให้ไม่ได้รับค่าจ้างและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย รวมทั้งมีการจำกัดระยะเวลาอยู่ทำงานในเกาหลีใต้ ทำให้แรงงานต่างชาติที่เข้าไปทำงานในระบบ ITS จำนวนมากหลบหนีจากที่ทำงานเดิมไปเป็นแรงงานผิดกฎหมายในสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่อยู่ห่างไกล ดังนั้น เพื่อบรรเทาปัญหาแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายและสร้างความมั่นคงด้านแรงงานแก่นายจ้างเกาหลีใต้ รัฐบาลเกาหลีใต้จึงได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการนำเข้าแรงงานต่างชาติในช่วงปลายปี 2546 โดยปรับจากระบบฝึกงานเพียงอย่างเดียวเป็นการใช้ควบคู่กับระบบอนุญาตทำงาน (Employment Permit System / EPS) (ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี, 2562)

ดังนั้น ในบทความนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาแรงงานไทยที่ทำงาน ณ ประเทศเกาหลีใต้ ในมุมมองต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ โอกาสและแนวโน้มการทำงานในประเทศเกาหลีใต้ของแรงงานไทย รวมถึงการเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อประกอบการกำหนดแนวทาง การวางแผนนโยบายของภาครัฐ ในการคุ้มครองดูแล และพัฒนาแรงงานไทยที่จะเดินทางไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้ในอนาคต

1. นโยบายการจ้างงาน ของประเทศเกาหลีใต้

นับตั้งแต่ปี 2543 รัฐบาลเกาหลีใต้ได้กำหนดนโยบายด้านแรงงานอยู่หลายประการ เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากมาย ทั้งในและนอกประเทศ โดยในปี 2547 รัฐบาลได้กำหนดชั่วโมงการทำงาน สัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง ออก พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานลูกจ้างชั่วคราว พ.ร.บ.สหภาพข้าราชการ พ.ร.บ.สิทธิประโยชน์ ผู้เกษียณอายุ เพื่อขยายสิทธิแรงงานและคุ้มครองกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ในขณะเดียวกันก็ได้นำระบบอนุญาตจ้างงาน Employment Permit System (EPS) มาใช้ในการจ้างงานแรงงานต่างชาติ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านแรงงาน แก่ภาคอุตสาหกรรมที่มีปัญหาขาดแคลนแรงงาน และเป็นการคุ้มครองสิทธิแรงงานต่างชาติขั้นพื้นฐาน

ระบบการอนุญาตจ้างงานแรงงานต่างชาติ (Employment Permit System : EPS) มีวัตถุประสงค์ เพื่อคุ้มครองโอกาสในการทำงานของคนเกาหลี แก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในสถานประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) โดยอนุญาตนายจ้างที่ไม่สามารถว่าจ้างแรงงานในประเทศ ให้สามารถว่าจ้างแรงงานต่างชาติในจำนวนที่เหมาะสมอย่างถูกกฎหมาย รวมทั้งป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างชาติ ด้วยการไม่อนุญาตให้นายหน้าจัดหาแรงงาน ซึ่งที่ผ่านมา มีการเรียกค่าหัวแรงงานออกไปเป็นธรรม ดังนั้น การคัดเลือกแรงงานต่างชาติ การว่าจ้าง การทำสัญญาจ้าง จะดำเนินการผ่าน Employment Center หรือ ที่เรียกว่า “โคยองเซนทอ” เท่านั้น

แรงงานต่างชาติทุกคนที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเกาหลีใต้ จะได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ.มาตรฐานแรงงาน, พ.ร.บ.ค่าจ้างขั้นต่ำ, พ.ร.บ.ความปลอดภัยและพลาณามัยในอุตสาหกรรม และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเทียบเท่ากับประชาชนเกาหลีใต้ ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการจ้างแรงงานต่างชาติ (แก้ไขเพิ่มเติม) แรงงานต่างชาติที่เดินทางเข้ามาทำงานตามระบบ Employment Permit System (EPS) ซึ่งถือวีซ่า E 9 จะได้รับอนุญาตให้ทำงานในเกาหลีใต้ 3 ปี แต่หากนายจ้างพึงพอใจแรงงานรายใด นายจ้างสามารถยื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอจ้างต่อได้ 1 ครั้ง ระยะเวลาจ้าง 1 ปี 10 เดือน รวมเป็น ระยะเวลาจ้างงานต่อเนื่อง 4 ปี 10 เดือน โดยไม่ต้องเดินทางกลับประเทศหลังสิ้นสุดสัญญาจ้าง 3 ปีแรก ทั้งนี้ นายจ้างและแรงงานต่างชาติสามารถทำสัญญาหรือต่อสัญญาจ้างงานระยะเวลามากกว่า 1 ปีได้ตามความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเกาหลีใต้

เมื่อนายจ้างต้องการทำสัญญาจ้างงานแรงงานต่างชาติก่อนเดินทางเข้ามาในเกาหลีใต้ สามารถมอบหมายให้สถาบันบริการพัฒนาบุคลากรแห่งเกาหลี (Human Resources Development Service of Korea : HRD Korea) ดำเนินการแทนได้ (ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี, 2562)

2. ขั้นตอนการคัดเลือกและการจ้างแรงงานต่างชาติ EPS ทั่วไป

ขั้นตอนการคัดเลือกและการจ้างแรงงานต่างชาติ EPS ทั่วไป (วีซ่า E 9 จาก 15 ประเทศ) มีทั้งสิ้น 9 ขั้นตอน ดังนี้ (ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี, 2562)

1. การตัดสินใจนโยบายสำคัญ ๆ เกี่ยวกับจำนวนแรงงานต่างชาติที่นำเข้าและประเทศที่ส่งแรงงาน จะพิจารณาและตัดสินใจโดยคณะกรรมการนโยบายแรงงานต่างชาติ (FWPC: จัดตั้งขึ้นในสังกัดสำนักประสานงาน

นโยบายรัฐบาล) โดยพิจารณาประเด็นหลัก ๆ เกี่ยวกับแรงงานต่างชาติ เช่น อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง จำนวน โควตาหรือเพดานแรงงานต่างชาติที่นำเข้า ประเทศที่ส่งแรงงาน ฯลฯ

2. การลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการส่งแรงงาน (ระหว่างรัฐบาลเกาหลีใต้กับรัฐบาลของประเทศผู้ส่ง) โดยรัฐบาลเกาหลีใต้จะลงนามบันทึกความเข้าใจกับประเทศที่ยอมรับขั้นตอนการรับสมัครของเกาหลีใต้เพื่อป้องกันการทุจริตเกี่ยวกับการจัดส่งแรงงานต่างชาติ โดยบันทึกความเข้าใจฯ มีผลบังคับใช้คราวละ 2 ปี จากนั้นจะประเมินผลการดำเนินการตามบันทึกความเข้าใจฯ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงนาม MOU ครั้งต่อไป

3. แรงงานต่างชาติของประเทศผู้ส่งที่ต้องการทำงานจะถูกคัดเลือกโดยหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องของประเทศผู้ส่งตามวิธีการและกระบวนการที่รัฐบาลเกาหลีกำหนด เช่น คณะกรรมการทดสอบภาษาเกาหลีและประสบการณ์ทำงาน โดยจัดส่งรายชื่อผู้หางานต่างชาติที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกไปยังสถาบันบริการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งประเทศเกาหลี หรือ HRD Korea

4. การสมัครขออนุญาตว่าจ้างแรงงานต่างชาติ (ระหว่างนายจ้างกับกระทรวงแรงงานเกาหลีใต้) นายจ้างที่ได้ประกาศว่าจ้างแรงงานในประเทศแล้ว 7 วัน แต่ไม่สามารถหาแรงงานได้ จะได้รับอนุญาตให้จ้างแรงงานต่างชาติผ่านศูนย์สนับสนุนการว่าจ้าง (Employment Security Center : ESC)

5. การคัดเลือกแรงงานต่างชาติและการออกใบอนุญาตว่าจ้าง (ระหว่างนายจ้างกับกระทรวงแรงงานเกาหลีใต้) ศูนย์สนับสนุนการว่าจ้างจะให้ข้อมูลแรงงานต่างชาติจากบัญชีรายชื่อผู้หางานต่างชาติแก่นายจ้างเพื่อให้ นายจ้างคัดเลือกแรงงานต่างชาติที่มีคุณสมบัติตามความต้องการ เมื่อนายจ้างคัดเลือกแรงงานต่างชาติที่ต้องการแล้ว ศูนย์สนับสนุนการว่าจ้างจะออกใบอนุญาตว่าจ้างให้แรงงานต่างชาติที่ถูกคัดเลือก

6. การลงนามสัญญาจ้างแรงงาน (ระหว่างนายจ้างกับแรงงานต่างชาติ) นายจ้างจะลงนามในสัญญาจ้างแรงงานตามแบบฟอร์มมาตรฐานกับแรงงานต่างชาติที่ถูกคัดเลือก โดยสัญญาจ้างจะกำหนดเงื่อนไขของสัญญาและข้อตกลงอื่น ๆ ได้แก่ ค่าแรง เวลาทำงาน วันหยุด สถานที่ทำงาน ฯลฯ ทั้งนี้ นายจ้างอาจทำสัญญาจ้างโดยตรงกับแรงงานต่างชาติ หรือมอบหมายให้ HRD Korea เป็นผู้ดำเนินการแทน

7. การออกใบรับรองเพื่อขอวีซ่า (ระหว่างนายจ้างกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง) นายจ้างยื่นใบอนุญาตว่าจ้างแรงงานต่างชาติและสัญญาแรงงานมาตรฐาน เพื่อให้กระทรวงยุติธรรมออกใบรับรองเพื่อการขอวีซ่าแก่แรงงานต่างชาติ โดยนายจ้างอาจมอบหมายให้ HRD Korea เป็นผู้ดำเนินการแทน

8. การรับแรงงานต่างชาติ (ระหว่างนายจ้างกับแรงงานต่างชาติ) นายจ้างส่งใบรับรองเพื่อการขอวีซ่าให้แรงงานต่างชาติ จากนั้นแรงงานต่างชาติที่ถูกคัดเลือกจะได้รับวีซ่าทำงานจากสถานเอกอัครราชทูตเกาหลีประจำประเทศผู้ส่ง และเดินทางเข้าไปทำงานในเกาหลีใต้ ทั้งนี้ แรงงานต่างชาติที่เข้าไปทำงานในเกาหลีใต้จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการว่าจ้างภายใน 15 วัน ณ สถาบันฝึกอบรมที่เกี่ยวข้อง

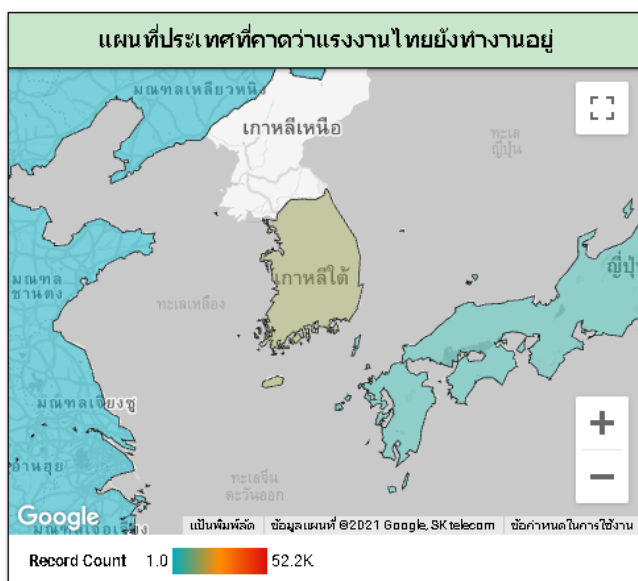
9. การจัดการเกี่ยวกับการพำนักของแรงงานต่างชาติ (ระหว่างนายจ้างกับกระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรม) ถึงแม้ว่าโดยหลักการแล้วคนงานต่างชาติจะถูกห้ามมิให้ย้ายไปทำงานที่อื่น อย่างไรก็ตาม แรงงานต่างชาติสามารถย้ายไปทำงานที่อื่นได้ ในกรณีที่มีเหตุผลที่จำเป็น เช่น การหยุดกิจการชั่วคราวหรือการปิดกิจการ และการที่นายจ้างยกเลิกสัญญาจ้างแรงงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ รัฐบาลเกาหลีใต้

เข้มงวดกับแรงงานที่อยู่อาศัยและทำงานอย่างผิดกฎหมาย รวมทั้งมีมาตรการป้องกันไม่ให้แรงงานต่างชาติตั้งรกรากในประเทศ โดยกำหนดระยะเวลาการว่าจ้างครั้งละ 3 ปี และต้องต่อวีซ่าทุกปี

3. สถิติแรงงานไทยในเกาหลีใต้

จากข้อมูลของกองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน ประจำเดือนกรกฎาคม 2564 พบว่า มีจำนวนคนงานไทยที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานในสาธารณรัฐเกาหลี (ประเทศเกาหลีใต้) จำนวนทั้งสิ้น 305 คน จากการเดินทางใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1.กรมการจัดหางานจัดส่ง 2.นายจ้างพาลูกจ้างไปทำงาน และ 3.การแจ้งการเดินทางด้วยตัวเอง ซึ่งมีจำนวนคนงานไทยที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานมากเป็นอันดับ 2 รองมาจากประเทศลาว ในกลุ่มประเทศเอเชียและเอเชียใต้ นอกจากนี้ ยังมีแรงงานไทยที่ได้ทำการ RE-ENTRY VISA อีกจำนวน 30 คน จึงทำให้มีจำนวนแรงงานไทยที่ยังทำงานอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ ณ เดือนกรกฎาคม 2564 ทั้งสิ้น 15,496 คน เป็นอันดับ 2 รองจากไต้หวัน ในกลุ่มประเทศเอเชียและเอเชียใต้ โดยแยกเป็น เพศชาย ร้อยละ 87.3 เพศหญิง ร้อยละ 12.7 ซึ่งแรงงานทั้งหมดอยู่ในตำแหน่งงาน คนงานทั่วไป ร้อยละ 43.5 คนงานในอุตสาหกรรมทั่วไป ร้อยละ 17.7 พนักงานทั่วไป ร้อยละ 9.2 คนงานก่อสร้าง ร้อยละ 4.9 และคนงานเกษตร ร้อยละ 4.5 ส่วนที่เหลืออยู่ในตำแหน่งงานอื่น ๆ โดยกระจายตัวอยู่ในเมืองต่าง ๆ เช่น คียงกึชุงชองใต้ อินซอน คีซองชังใต้ และชุงชองเหนือ ตามลำดับ เป็นต้น

จากข้อมูลสถิติในข้างต้น สอดคล้องกับข้อมูลของเว็บไซต์ Koreajob โดยระบุว่า ในช่วงที่ผ่านมาพบว่า สถิติคนไทยที่สมัครทดสอบภาษาเกาหลีพื้นฐานกับสำนักงานจัดหางานเพื่อไปทำงานที่เกาหลีใต้แบบถูกกฎหมาย มีประมาณ 12,000 กว่าคน สาเหตุที่ทำให้คนไทยนิยมไปทำงานที่เกาหลีใต้คือค่าแรง โดยที่ค่าแรงของประเทศเกาหลีใต้อาจจะสูงถึง 40,000 – 50,000 บาทต่อเดือน โดย 3 อาชีพที่คนไทยนิยมทำในประเทศเกาหลีใต้ ได้แก่ 1.อุตสาหกรรมโรงงาน เช่น โรงงานพลาสติก โรงงานวัสดุเหล็ก และอื่น ๆ 2.เกษตรกรรมและการประมง เช่น งานดูแลผักหมุนเวียนในห้องกระจก ฟาร์มไข่ไก่ ฟาร์มหมู งานเก็บผักและผลไม้ ส่วนงานประมง งานในฟาร์มเลี้ยงปลา เลี้ยงหอย และ 3.ช่างก่อสร้าง

รูปที่ 1 ประมาณการจำนวนแรงงานไทยที่คาดว่าจะยังทำงานอยู่ในประเทศเกาหลีใต้

(ที่มา : กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน, 2564)

4. ปัญหาของแรงงานไทยในสาธารณรัฐเกาหลี

ปัญหาแรงงานไทยในเกาหลีใต้ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการสื่อสารเนื่องจากแรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาเกาหลีได้ดีพอ ทำให้มีโอกาสที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างได้ง่าย นอกจากนี้ แรงงานไทยบางส่วนมีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับสภาพการทำงาน ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้แรงงาน EPS หลบหนีนายจ้าง คือ ปัญหาการทำงาน โดยไม่สามารถอดทนทำงานประเภท 3D และไม่สามารถย้ายงานได้ เนื่องจากการอนุญาตให้ย้ายงานแก่แรงงานไร้ฝีมือภายใต้ระบบ EPS เป็นสิทธิของนายจ้างฝ่ายเดียว แรงงานส่วนใหญ่จึงหาทางออกด้วยการหลบหนีนายจ้างไปเป็นแรงงานผิดกฎหมาย นอกจากนี้ ที่ผ่านมากฎหมายแรงงานเกาหลีใต้กำหนดระยะเวลาการทำสัญญาจ้างไม่เกิน 1 ปี และสามารถต่อสัญญาจ้างได้คราวละ 1 ปี ทั้งนี้ การต่อสัญญาจ้างขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของทั้งนายจ้างและลูกจ้าง ทำให้ลูกจ้างมีสิทธิเลือกงานและเลือกนายจ้างใหม่ได้ภายหลังครบกำหนดสัญญาจ้าง 1 ปี แต่หลังจากที่รัฐบาลเกาหลีใต้ได้บังคับใช้กฎหมายใหม่ อนุญาตให้นายจ้างและแรงงานต่างชาติสามารถทำสัญญาจ้างงานเกิน 1 ปี ได้ แต่ไม่เกิน 3 ปี ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย อย่างไรก็ตาม การแก้ไขกฎหมายใหม่ของรัฐบาลเกาหลีใต้ เป็นการแก้ไขกฎหมายตามความต้องการของนายจ้าง เนื่องจากรางานบางประเภท เช่น งานในโรงงานหลอมเหล็ก งาน recycle พลาสติก หรืองานในโรงงานที่มีกลิ่นสารเคมีรุนแรง มีปัญหาขาดแคลนแรงงาน แรงงานที่ไม่สามารถทนสภาพการทำงานได้จะหลบหนีหรือไม่ต่อสัญญาจ้างเมื่อครบสัญญา 1 ปี ดังนั้นการที่รัฐบาลเกาหลีใต้อนุญาตให้ทำสัญญาจ้างได้ถึงคราวละ 3 ปี จะเป็นการเพิ่มปัญหาและข้อจำกัดแก่แรงงานต่างชาติดหากแรงงานเหล่านั้นทำสัญญาจ้างงานครั้งแรกระยะเวลา 3 ปี กับสถานประกอบการขนาดเล็กที่กฎหมายยกเว้นการบังคับใช้เกี่ยวกับค่าจ้าง/ค่าล่วงเวลา หรือสถานประกอบการที่มีสภาพการทำงานเลวร้าย แรงงานเหล่านั้นนอกจากไม่สามารถเปลี่ยนงานหากนายจ้างไม่ยินยอมแล้ว หากประสงค์จะทำงานต่อในเกาหลีใต้อีกไม่เกิน 2 ปี ตามที่กฎหมายกำหนดจะต้องต่อสัญญาจ้างกับนายจ้างรายเดิมเท่านั้น

จากปัญหาของแรงงานไทยในเกาหลีใต้ที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ ส่งผลต่อการจ้างแรงงานไทย ดังนี้

1. ความไม่ชัดเจนของสัญญาจ้างงานในระบบ EPS โดยเฉพาะการระบุลักษณะงานและประเภทกิจการของนายจ้างในเกาหลี กว่าร้อยละ 50 ของข้อร้องทุกข์ของแรงงานที่สำนักงานแรงงานไทยในสาธารณรัฐเกาหลีได้รับจากคนงาน ร้องเรียนว่านายจ้างให้ทำงานไม่ตรงตามตำแหน่งงานที่ระบุในสัญญาจ้าง นายจ้างให้ทำงานเกินเวลาที่กำหนด เป็นต้น

2. ปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างคนงานกับนายจ้าง คนงานไทยมีความรู้ทักษะด้านภาษาเกาหลีน้อยมาก จนแทบสื่อสารข้อความกับนายจ้างไม่ได้ แม้จะมีการทดสอบและฝึกอบรมด้านภาษาเกาหลีก่อนเดินทางมาทำงานแล้วก็ตาม

3. นายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างชาติในระบบ EPS ส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็ก มีทุนประกอบการไม่มาก กิจการอาจยังไม่มั่นคง ทำให้เกิดปัญหาด้านการจ่ายค่าจ้าง การจัดสวัสดิการ หรือหยุดกิจการ

4. งานที่ทำมีความยากลำบากเกินกว่าที่คนงานจะคาดถึง เช่น แบกของหนัก ทำงานกลางแจ้งที่มีอากาศหนาวจัด ทำให้คนงานเหนื่อยล้า ยากเปลี่ยนงาน และท้อแท้ หากเปลี่ยนงานให้ไม่ได้คนงานก็จะหนีงานในที่สุด

5. โอกาสและแนวโน้มของแรงงานไทยในเกาหลีใต้

ตลาดแรงงานต่างชาติในประเทศเกาหลีใต้ นับว่าเป็นตลาดแรงงานที่มีศักยภาพและเป็นตลาดที่น่าสนใจ เนื่องจากแรงงานต่างชาติได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเทียบเท่าคนในชาติ รวมทั้งอัตราค่าจ้างของแรงงานที่ค่อนข้างสูง ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสที่ดีของแรงงานต่างชาติ รวมถึงแรงงานจากประเทศไทยที่จะได้รับโอกาสในการจ้างงานจากนายจ้าง และได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรม โดยปัจจัยที่ส่งผลและเป็นแรงกระตุ้นให้แรงงานจากประเทศไทยเดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ ได้แก่

1. อัตราค่าจ้าง

ในปี 2564 กระทรวงแรงงานและการจ้างงาน ของประเทศเกาหลีใต้ ได้ประกาศขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นอัตราชั่วโมงละ 8,720 วอน หรือประมาณ 243.23 บาทต่อชั่วโมง จึงทำให้แรงงานไทยที่ทำสัญญาจ้างสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง จะได้ค่าจ้างเดือนละประมาณ 1,822,480 วอน หรือคิดเป็นเงินไทยประมาณ 50,836 บาท สำหรับผู้ที่ทำสัญญาจ้างสัปดาห์ละ 44 ชั่วโมง จะได้ค่าจ้างเดือนละประมาณ 1,970,720 วอน หรือประมาณ 54,971 บาท ซึ่งเงินรายได้นี้ยังไม่รวมค่าล่วงเวลาและเงินรางวัลสิ้นสุดสัญญาจ้างเท่ากับค่าจ้างเฉลี่ยปีละ 30 วัน และเงินโบนัส (อัตราแลกเปลี่ยน 1 วอนต่อ 0.028 บาท ณ วันที่ 1 กันยายน 2564)

2. ความสามารถของแรงงานไทย

แม้ว่าแรงงานไทยจะมีคู่แข่งในตลาดแรงงานถึง 15 ประเทศ แต่แรงงานไทยยังเป็นแรงงานที่ได้รับความสนใจในลำดับต้น ๆ โดยจากผลสำรวจความพึงพอใจของนายจ้าง ปรากฏว่าแรงงานไทยได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับที่ 4 รองมาจากประเทศเวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ตามลำดับ ซึ่งแรงงานจากประเทศไทยมีคะแนนความพึงพอใจอยู่ที่ 10.3 %

3. เงื่อนไขพิเศษในการกลับเข้าไปทำงาน

ตามประกาศของกระทรวงแรงงานและการจ้างงาน ของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งผ่อนผันให้แรงงานต่างชาติที่ทำงานครบตามสัญญา 4 ปี 10 เดือน สามารถเดินทางกลับเข้าทำงานที่เกาหลีใต้โดยไม่ต้องสอบภาษาเกาหลี และไม่ต้องเข้ารับการอบรมอีกครั้ง รวมทั้งลดระยะเวลาการกลับไปพำนักในประเทศภูมิลำเนาจาก 6 เดือน เป็น 3 เดือน

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ คณะผู้จัดทำได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากความไม่ชัดเจนของสัญญาจ้างงานในระบบ EPS โดยเฉพาะการระบุลักษณะงานและประเภทกิจการของนายจ้างในเกาหลีใต้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ควรดำเนินการให้มีการระบุประเภทกิจการ กำหนดลักษณะการทำงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งชี้แจงทำความเข้าใจเบื้องต้นกับคนงานก่อนการจัดส่งไปทำงาน

2. นายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างชาติในระบบ EPS ส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็ก มีทุนประกอบการไม่มาก กิจการอาจยังไม่มั่นคง ทำให้เกิดปัญหาด้านการจ่ายค่าจ้าง การจัดสวัสดิการ หรือหยุดกิจการ ดังนั้น กระทรวงแรงงานจึงควรเจรจากับ HRD ให้มีการตรวจสอบ และคัดเลือคนายจ้างก่อนพิจารณาจัดสรรโควตาให้

3. แรงงานส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดส่งโดยระบบ EPS เป็นบริการของรัฐ ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อย จึงขาดความอดทน ความมุ่งมั่นในการทำงาน เมื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพการจ้าง สภาพการทำงานก็มักจะทิ้งงาน ขอเปลี่ยนงาน หรือขอเดินทางกลับ ดังนั้น ในการอบรมคนงานก่อนจัดส่งควรย้ำเตือนเกี่ยวกับความยากลำบากในการทำงาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนงานว่าเป็นเรื่องค่อนข้างยุ่งยาก เนื่องจากต้องได้รับความยินยอมจากนายจ้างเดิม

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน. (2564). สถิติการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ประจำเดือนกรกฎาคม 2564. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3zGhK9l>

กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน. (2564). จำนวนแรงงานไทยที่ยังทำงานอยู่ใน

ต่างประเทศ ณ เดือนกรกฎาคม 2564. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3gZjWBl>

กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน. (2564). DashBoard ประเมินการแรงงานไทยที่

คาดว่าจะยังทำงานอยู่ต่างประเทศ. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3gYtJYv>

ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี. (2562). แรงงานไทยในเกาหลีใต้.

สืบค้นจาก <https://korea.mol.go.th/>

Koreajob. (2020). 3 อาชีพรายได้ดีสำหรับแรงงานไทยในเกาหลี. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3gZjymn>

คณะผู้จัดทำ

รายงานสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ
และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ
ไตรมาสที่ 3/2564

ที่ปรึกษา

นายสุทธิ สุโกศล

ปลัดกระทรวงแรงงาน

นางสาวอำพันธ์ ฐววิทย์

รองปลัดกระทรวงแรงงาน

กองบรรณาธิการ/คณะผู้จัดทำ

นางศิริลักษณ์ ฉกะนันท์

ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจการแรงงาน

นางสาวสุรีย์พร ทัพภสุต

ผู้อำนวยการกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจ

การแรงงานระหว่างประเทศ

นายเทพบดี

แลกัณฑ์

นางสาวพิมพ์นิภา

ทวิธนิริยา

นายพีรนนท์

สุวรรณมณี

นายอานุภาพ

จีสันเทียะ

นางสาวปิยนุช

บทมัตย์

นายพีรภัทร

ธานีรัตน์

